

KRONIKA

ŠPI XXIII SMTD konferencijoje, įvykusioje 1979 m. lapkričio 29–30 d., Lietuvių kalbos sekcijoje (vad. doc. V. Sirtautas) buvo pateikta 10 pranešimų: D. Barauskaitės „Dabartinės kalbos veiksmažodžių semantinė struktūra“, D. Jazdauskaitės „M. Martinaičio poezijos leksika“, E. Jocaitės „Vaižganto „Neblyio“ veiksmažodis“, J. Lankutytes „Lingvistinė cilėraščio analizė“ (moksl. vad. doc. J. Barauskaitė), J. Ligmanavičiūtės „Just. Marcinkevičiaus poemų tropai“, D. Skirkaitės „Skaitvardžiai smulkiojoje tautosakoje“, J. Šilinskytės „Leksiniai sinonimai J. Baltušio „Su kuo valgyta druska“ (moksl. vad. doc. V. Sirtautas), V. Jarašiūno „Vietos ir laiko prieviksnių sintaksinės ir semantinės ypatybės“ (moksl. vad. doc. Č. Grenda), E. Kančiauskaitės „Tarptautinių būdvardžių su priesaga *-inis*, *-ė* kirčiavimas“ (moksl. vad. dėst. D. Mikulėnienė), V. Ruškio „Laikraštiniai žanrai ir jų leksika“ (moksl. vad. doc. K. Župerka).

1980 m. gruodžio 3–4 d. vyko XXIV SMTD konferencija, kurioje perskaityta 11 lietuvių kalbos mokslinių darbų. Geriausi iš jų buvo R. Valavičiūtės (IV k.) „Surviliškio šnekotos vokalizmas“ (moksl. vad. dėst. J. Pabrėža), R. Poškutės (IV k.) „Spalvų pavadinimai šiuolaikinėje lietuvių poezijoje“ (moksl. vad. doc. J. Barauskaitė) ir D. Leikaitės (III k.) „TR, SR, ST tipų priebalsių junginiai kupiškėnų tarmėje (dažnuminė žodžio galo pozicijos charakteristika“ (moksl. vad. vyr. dėst. S. Valentas). Pranešimus skaitė dar ir D. Jazdauskaitė (IV k.) „M. Martinaičio poezijos leksikos ypatybės“, D. Balčikonytė (II k.) „Augalų pavadinimai J. Degutytės poezijoje“ (moksl. vad. doc.

J. Barauskaitė), B. Kietelytė (IV k.) „Daiktavardžio formų vartojimo dažnumas įvairiuose stiliuose“ (moksl. vad. doc. Č. Grenda), A. Najulytė (IV k.) „Kirčiavimo mokymas vidurinėje mokykloje (statistinė pamokų analizė)“ (moksl. vad. vyr. dėst. D. Mikulėnienė), J. Ligmanavičiūtė (IV k.) „Just. Marcinkevičiaus mažosios poemos „Homo sum“ metaforų gramatinė reikšmė“ (moksl. vad. doc. V. Sirtautas), N. Grybaitė (III k.) „Sudurtinių žodžių komponentų semantinė ir distribucinė analizė“ (moksl. vad. vyr. dėst. S. Valentas), L. Leščiauskienė, D. Šliažaitė (III k.) „Autoriaus remarkų veiksmažodžiai lietuvių literatūrinėje kalboje“ (moksl. vad. doc. K. Župerka). Įdomus buvo ir Valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakulteto IV k. stud. A. Miliūtės pranešimas „Lietuvių kalbos *a-*, *ja-* ir *na-*kamienų veiksmažodžių etimologijos baltų ir slavų kalbose“ (moksl. vad. doc. A. Jakulienė).

Olimpiados „Studentas ir mokslo bei technikos pažanga“ respublikiniame ture 1979 m. ŠPI liuanistai užėmė antrąją komandinę vietą. III k. stud. D. Barauskaitei buvo paskirta trečioji individuali vieta. 1980 m. antroji vieta ir vėl atiteko ŠPI liuanistų komandai.

1979 m. lapkričio mėn. Šiaulių K. Preikšo pedagoginiame institute vyko K. Būgos 100-ųjų metinių minėjimas, kuriame doc. V. Sirtautas skaitė pranešimą apie K. Būgos gyvenimą bei kalbinę veiklą, VVU doc. A. Girdenis nagrinėjo kuršių kalbos ir žemaičių tarmės santykio (substrato) klausimą. Minėjime kalbėjo K. Būgos kraštiečiai dėst. A. Malakauskas.

Toliau aktyviai veikia ŠPI dėstytojų kalbininkų seminaras (susijungęs su filosofinių-metodologinių). Pranešimus kalbos ir visuomenės klausimais skaitė docentai: V. Sirtautas „Kalbos filosofijos problemos“, A. Gudavičius „Kalba ir mąstymas“, Dž. Setarovas „Kalbų kontaktai“, K. Župerka „Metakalba“.

1980 m. gruodžio 16 d. doc. V. Sirtautas jaunosius dėstytojus (ir SMTD narius) supažindino su mokslinio darbo abėcėle. Tai vienas iš mokslinio darbo metodikos užsiėmimų.

Nuo 1980 m. lapkričio mėn. kiekvieną savaitę mokslinio lietuvių kalbos būrelio nariams vyksta senosios graikų kalbos užsiėmimai, kuriuos veda dėst. A. Malakauskas.

1979 m. ŠPI absolventė N. Petraitytė apgynė diplominį darbą „Žemaitės raštų veiksmažodžių leksinė sinonimika“ (moksl. vad. doc. K. Župerka). 1980 m. 5 studentai kalbininkai apgynė diplominius darbus: D. Barauskaitė „Lietuvių kalbos jausmų veiksmažodžiai“ (moksl. vad. doc. J. Barauskaitė), J. Šilinskytė „Leksiniai sinonimai J. Baltušio kūrinyje „Su kuo valgyta druska“ (moksl. vad. doc. V. Sirtautas), V. Jarašiūnas „Prieveiksmio sintaksė ir semantika“ (moksl. vad. doc. Č. Grenda), V. Ruškys „Kronikinės informacijos stilius“ (moksl. vad. doc. K. Župerka), E. Kančiauskaitė „Tarptautinių priesagos *-inis, -ė* būdvardžių kirčiavimas“ (moksl. vad. vyr. dėst. D. Mikulėnienė).

1980 m. kovo 25 d. įvyko Vilniaus V. Kapsuko universiteto XXXII SMD konferencija. Lietuvių kalbos sekcijoje perskaityta 14 pranešimų. Pirmąją vietą laimėjo IV k. stud. S. Ambrasas už pranešimą „Priesaginiai nomina actionis M. Daukšos postilėje“ (moksl. vad. prof. V. Urbutis). Antroji vieta paskirta IV k. stud. B. Janušauskaitei už darbą „Dvejopa balsių *ā, ē, -ā-, -ē-* priegaidė veliūniškių tarmėje“ (moksl. vad. doc. A. Girdenis) ir III k. stud.

S. Riaubiškytei už darbą „Vidutinių ir aukštutinių balsių distribucija Žlibinų šnekoje“ (moksl. vad. doc. A. Girdenis). Trečioji vieta – III k. stud. D. Baskevičiūtei, pateikusiai darbą „Lietuvių ir latvių deminutyviniai daiktavardžiai“ (moksl. vad. prof. V. Urbutis), IV k. stud. M. Slušinskaitei – „Lomių šnektos žodžio galo vokalizmas“ (moksl. vad. doc. A. Girdenis) ir IV k. stud. S. Tumėnui – „Šiaurės panevėžiškių prielinksniai“ (moksl. vad. doc. A. Girdenis).

1981 m. kovo 31 d. įvyko VU Filologijos fakulteto XXXIII SMD konferencija. Lietuvių kalbos sekcijoje perskaityta 16 pranešimų. Pirmoji vieta paskirta V k. stud. B. Jasiūnaitėi už darbą „Šiaurės žemaičių kretingiškių ir rytų aukštaičių uteniškių fonologijos gretinamoji analizė“ (moksl. vad. doc. A. Girdenis). Antroji vieta atiteko II k. stud. I. Ručinskaitei už darbą „Oksitoninių ir baritoninių vardažodžių kirčiavimas šiaurės panevėžiškių tarmėje“ (moksl. vad. doc. A. Girdenis), III k. stud. R. Šukvietytei už darbą „Ypatingsni prielinksnių vartojimo atvejai tautosakoje“ (moksl. vad. doc. V. Labutis) ir V k. stud. S. Tumėnui už darbą „Kelios pastabos apie šiaurės panevėžiškių prielinksnių sistemą“ (moksl. vad. doc. J. Kilijus). Trečioji vieta paskirta III k. stud. E. Alėjūnaitėi už darbą „Lietuvių ir latvių nomina agentis ir nomina instrumenti“ (moksl. vad. prof. V. Urbutis), III k. stud. G. Subačiui už darbą „Lietuvių ir lenkų deminutyviniai daiktavardžiai“ (moksl. vad. prof. V. Urbutis) ir IV k. stud. Z. Mameniškytei – „A. Žukausko „Poringių“ tropai“ (moksl. vad. doc. A. Paulauskienė).

1980 m. vasario 19 d. Vilniaus V. Kapsuko universiteto Filologijos fakulteto Mokslo tarybos posėdyje filologijos daktaro disertaciją apgynė VU Lietuvių kalbos katedros doc. Juozas Pikšilingis. Disertacijos tema „Lietuvių kalbos stilistika“.

Oficialieji oponentai – Latvijos P. Stučkos universiteto Filologijos fakulteto Latvių kalbos katedros filol. dr. prof. M. Rudzītė, Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto filol.

dr. prof. K. Musteikis ir VU Filologijos fakulteto Baltų filologijos katedros filol. dr. prof. V. Urbutis. Disertaciją recenzavo LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros institutas.

Disertacija yra pirmas išsamus ir apibendrinantis lingvistinės stilistikos darbas lietuvių kalbotyroje. Pateikiama originali lietuvių kalbos lingvistinės stilistikos tyrimo metodologija, nustatomas lietuvių kalbos stilistikos tiriamasis objektas, kalbos stilingumo kriterijai bei jos stilistiniai trūkumai, funkcinis lietuvių kalbos susiskaldymas, įvairių leksikos kategorijų stilistinė vertė bei jų stilistinis funkcionavimas kalboje.

1980 m. vasario 26 d. filologijos kandidato disertaciją apgynė LTSR Paminklų konservavimo instituto vyr. inžinierius istorikas Jonas Jurekštas. Disertacijos tema „Vilniaus toponimika“.

Darbo vadovas – Vilniaus V. Kapsuko universiteto Lietuvių kalbos katedros vedėjas prof. filol. dr. Z. Zinkevičius.

Oficialieji oponentai – LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto vyr. m. b. filol. dr. A. Sabaliauskas, Vilniaus inžinerinio statybos instituto Lietuvių ir rusų kalbų katedrų doc. filol. k. A. Rosinas. Disertaciją recenzavo Vilniaus valstybinis pedagoginis institutas.

Disertacijoje nagrinėjami Vilniaus bei jo apylinkių istoriniai toponimai. Medžiaga disertacijai rinkta iš įvairių istorinių šaltinių, iš XVI–XIX a. rankraščių. Pirmojoje darbo dalyje pateikiama Vilniaus regiono toponimų etimologija. Kiekvienas šios dalies skyrius baigiamas statistine apžvalga. Antrojoje disertacijos dalyje aiškinama Vilniaus toponimų kilmė ir darybos ypatybės. Čia daugiausia dėmesio skiriama lietuviškųjų toponimų slavėjimo problemai. Disertacijos teiginiai bei išvados yra itin reikšmingos Vilniaus apylinkių toponimų normalizacijai, lietuvių–slavų, ypač lietuvių–lenkų, tarpusavio santykių problemai nagrinėti.

Darbas naudingas ne tik lingvistams, bet ir istorikams bei urbanistams.

1980 m. vasario 26 d. filologijos kandidato disertaciją „Lietuvių publicistikos morfologijos statistinė analizė (remiantis lietuvių publicistikos dažnumų žodyno duomenimis)“ apgynė VU Eksperimentinės fonetikos laboratorijos vyr. inžinierė Vida Žilinskiene.

Darbo vadovė – Latvijos TSR MA Kalbos ir literatūros instituto Matematinės lingvistikos laboratorijos vedėja v. m. b. T. Jakubaitė.

Oficialieji oponentai – Vilniaus V. Kapsuko universiteto Filologijos fakulteto Gamtos ir tikslųjų mokslų anglų kalbos katedros vedėjas filol. dr. prof. L. Valeika ir Vilniaus inžinerinio statybos instituto Lietuvių ir rusų kalbų katedrų filol. k. doc. A. Rosinas. Disertaciją recenzavo LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros institutas.

Pirmą kartą baltų kalbotyros istorijoje statistiniais tikimybiniais metodais tyrinėta lietuvių literatūrinės kalbos morfologinė sistema, įrodytas kalbos dalių statistinis pasiskirstymo dėsnis, išnagrinėti kalbos dalių koreliaciniai ryšiai, atskleisti tam tikri bendri lietuvių ir latvių kalbų statistinės struktūros dėsningumai, nustatyta, kad įvairių gramatinių kategorijų statistinės charakteristikos gerai atspindi šių kategorijų paradigminius santykius.

1980 m. kovo 25 d. filologijos daktaro disertaciją „Gramatinės lietuvių kalbos veiksmažodžio kategorijos“ apynė VU Lietuvių kalbos katedros doc. Aldona Paulauskienė.

Oficialieji oponentai – TSTRS MA Kalbotyros instituto vyr. mokslinis bendradarbis filol. dr. prof. J. Stepanovas, LTSR MA akademikas VU Baltų filologijos katedros vedėjas filol. dr. prof. V. Mažiulis ir Vilniaus pedagoginio instituto filol. dr. prof. K. Musteikis. Disertaciją recenzavo Vilniaus valstybinis pedagoginis institutas.

Disertacijoje nagrinėjamos bendrosios teorinės gramatinių kategorijų problemos, patikslinamos gramatinės reikšmės, gramatinės formos ir gramatinės kategorijos definicijos, pirmą kartą aprašomos lietuvių kalbos veiksmažodžių gramatinės kategorijos, pasitelkiant opozicijos principą, apibrėžiama kiekvienos kategori-

jos semantika ir nagrinėjama tos semantikos formalią išraišką. Disertacija vertinga bendrosios kalbotyros, semantikos bei lietuvių kalbos gramatikos tyrinėtojams.

1980 m. birželio 17 d. filologijos kandidato disertaciją „Lietuvių kalbos achromatinių spalvų pavadinimai (gretinant su vokiečių kalba)“ apgynė VU Filologijos fakulteto Vokiečių filologijos katedros vyr. dėstytoja Gražina Astramskaitė.

Darbo vadovas – Vilniaus V. Kapsuko universiteto Kauno vakarinio fakulteto lietuvių kalbos ir literatūros katedros doc. filol. k. V. Žulys.

Oficialieji oponentai – Lietuvos TSR MA akademikas VU Baltų filologijos katedros profesorius filol. dr. prof. V. Mažiulis, Latvijos P. Stučkos universiteto Filologijos fakulteto Latvių kalbos katedros filol. k. doc. R. Bertulis. Disertaciją recenzavo Šiaulių K. Preiško pedagoginio instituto Lietuvių kalbos ir literatūros katedra.

Disertacijoje nagrinėjama lietuvių kalbos leksikologijai svarbi problema – achromatiniai spalvų pavadinimai. Pirmą kartą tokio pobūdžio lietuvių kalbos leksika lyginama su atitinkama vokiečių kalbos leksika. Naudojamosi struktūriniais tyrimo metodais – distribuciniu, komponentiniu, opoziciniu. Nusta-

tomas ženklų santykis su ekstralingvistiniais faktoriais. Disertacijos teiginiai bei išvados turi nemažą praktinę vertę. Jais galės pasinaudoti ne tik leksikologai, bet ir leksikografi – dvikalbių žodynų sudarytojai.

1980 m. gruodžio 2 d. Vilniaus V. Kapsuko universiteto Filologijos fakulteto Mokslo tarybos posėdyje Latvijos P. Stučkos universiteto Filologijos fakulteto Latvių kalbos katedros dėstytoja Valentina Gurtaja apgynė filologijos kandidato disertaciją „Dabartinės latvių kalbos konsonantizmo akustinė prigimtis“

Darbo vadovė – Maskvos M. Torezo universiteto eksperimentinės laboratorijos filol. k. doc. R. Potapova.

Oficialieji oponentai – Latvijos TSR MA A. Upyčio kalbos ir literatūros instituto vyr. mokslinis bendradarbis filol. dr. L. Ceplytis ir VU Filologijos fakulteto filol. k. e. doc. p. M. Strimaitienė. Disertaciją recenzavo Latvijos TSR Liepojos V. Lacio pedagoginis institutas.

Disertacijoje pirmą kartą sistemingai ištirtos latvių kalbos konsonantizmo fonotaktinės ypatybės žodžio pradžios, vidurio ir galo pozicijose. Vadovaujamasi fonologiniu, intonografiniu ir matematiniais statistiniais tyrimo metodais. Darbas vertingas latvių kalbotyrai bei baltų kalbų fonetikos gretinamajam tyrinėjimui.

Jūratė Sirtautaitė, Danutė Tarvydaitė

Ученые записки высших учебных заведений Литовской ССР
ЯЗЫКОЗНАНИЕ XXXIII (1)

Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai
KALBOTYRA XXXIII(1)

Redaktorės: L. Puškorienė, D. Kymantaitė, A. Petruševičienė
Meninė redaktorė B. Grabauskienė
Techninė redaktorė L. Zvinakevičienė
Korektorė M. Vaineikiene
H/K

Duota rinkti 1982.01.12
Pasirašyta spausdinti 1982.10.04. LV 12306
Formatas 70×90/16. Popierius – spaudos Nr. 1. Sritas 10 p. literatūrinis
Spauda – iškilioji. 10,53 sp. l. 10,92 apsk. l. l.
Tiražas 900 egz. Užsak. Nr. 338. Kaina 1,70 rb. Užsakymas
„Mokslas“. Vilnius, Zvaigždžių g. 23
Spaudė K. Poželos spaustuvė, Kaunas, Gedimino g. 10